

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Q. Horatii || Flacci Sermo-||nvm, sev Satyra-||rvm, sev
Eclogarvm libri || duo: Epistolarum li-||bri totidem.**

Horatius Flaccus, Quintus

Francofurti ad Moenum, 1577

16. Ad Quinctium

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-306)

A *bona tua comedim.* sic enim legit Non. Marcellus. Catull. in Cael. *Ut ista vestra diffututa mentula Ducenties comesset, aut trecenties?* Iterum M. Tullius in Sextiana, *utrum ego tibi patrimonium eripui Gelli, an tu comedisti?* Nonius, *Edæpol qui paternam comest pecuniam, &c.* Græci dicunt *καταφαγῖν τὴν οἰκίαν*, & *κατὰ δὲν τὰ πατρῶα*. Itaque comedum, & comedonem, bona sua confumentem veteres dixerunt, ut ait Festus.

CVM SIT OBESO NIL MEL. TURDO] turdum & vuluam exempli causa posuit, ut elcas & gratissimas, & lautissimas. de turdo dicere nihil est necesse, vuluam suillam autem apud Athenæum laudat Arcestratus ὁ δολοδύραλος, id est, obsoniorum optimus artifex, eamque μητρῶν ὄδῳ nominat. *Γαστήρ καὶ μήτραν ἐρεμύω ὄδῳ ἐν τε κυμίνῳ, ἐν τ' ὄξει δορυμῆϊ.* id est, ventrem, & vuluam profundam suis, in cumino & aceto. obeso autem, id est, pingui: quamuis aliter vsurparit Nævius apud Gelh. lib. 19. cap. 7. *Corpore, pectoreque vndique obeso, Ac monte exfensa, tardigemulo senio oppressum.*

B NIMIR. HIC EGO SVM] nimirum (inquit Horatius) huic Mænio simillimus sum. admonuimus alibi prouocabulum *hic* apud hunc poetam, referri semper ad id, quod antecedit.

SATIS INTER VILIA FORTIS] satis fortiter, satis forti animo, satis patienter vilibus cibis famem explens.

VNCTIVS] delicatius, sumtuosius, apparatus. sic Catullus per vncta patrimonium, ampla & opima significat, in Cæsarem. *Quid hunc (malum) sonetis? aut quid hic potest, Nisi vncta deuorare patrimonium?* Horat. in epist. de arte poet. *Si verò est, vnctum recte qui ponere possit.* vnctum interdum vnguento delibutum: ut epist. ad Scævam hoc lib. *accedes siccus ad vnctum.* translato dixit M. Tullius ad Brutum. *Iam enim erat vnctior quadam splendidioreq; loquendi consuetudo.*

VOS SAPERE] quasi vera sapientia, & vera virtus sit, diuitem esse, & habere unde tibi bona facere possis.

BENE VIVERE] bene viuere hoc loco valet, beatè viuere, non, ut apud M. Tull. lib. 2. de finib. *Hos ego asotos bene quidem viuere, at beatè numquam dixerim.* Idem tamen eodem lib. paullo post illum locum, ostendit ex Lucillij sententia numquam bene cenasse Gallonium, hominem luxuriosum, quia *quod bene* (inquit) *id rectè, frugaliter, honestè: ille porro male, prauè, nequiter, turpiter cenabat.* Plato item in Critone vult hoc solidum, ac fixum esse *τὸ εὖ ζῆν, τὸ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν ταῦτ' ὅν εἶναι*: id est, bene viuere idè esse, atque honestè & iustè viuere. Item apud Aristotelem *εὖ ζῆν* valet beatè viuere.

QUORVM CONSPICITVR NITID. FVND.] i. quorum pecunia ab incerto aliquo questu non pendet. sed in prædiorum, ac fundorum fructibus posita est. nitidas autem villas appellat, refertas, vberes, opimas, & fructuosas.

16 AD QVINCTIVM.

NE perconteris, fundus meus, optime Quincti,

Aruo pascat heru: an bacis opuletet oliuæ: Pomisne, & pratis, an amicta vitibus ulmo:

Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri.

Continui montes, nisi dissocientur opaca Valle: sed ut veniens dextrum latus aspiciat sol:

Leuū discedens curru fugiente vaporet.

Tēperie laudes. quid, si rubicūda benignè, Corna vepres, & pruna ferant? si quercus, & ilex,

Multa fruge pecus, multa dominum iuuet umbra?

Dicas adductum propius frondere Tarentum.

Fons etiā riuo dare nomē idoneus, ut nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus,

Infirmo capiti fluit utilis, utilis aluo:

Hæ latebræ dulces, etiā (si credis) amœnæ

Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.

Tu rectè viuis, si curas esse, quod audis.

Lactamus iam pridem omnis te Roma beatum.

Sed vereor, necui de te plus, quam tibi, credas:

Nè ve putes alium sapiēte, bonoque beatum:

Neu, si te populus sanū, recteq; valentem

Dictitet, occultā febrē sub tēpus edendi

Disimules, donec manibus tremor incidat vnctis:

Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

Si quis bella tibi terra pugnata marique

Dicat: & his verbis vacuas permulceat aureis:

Tēne magis saluum populus velit an populum tu:

Seruet in ambiguo, qui consulit, & tibi, & vrbi,

Zz Iupiter

- A *Iupiter: Augusti laudes agnoscere possis. Vir bonus, omne forum quem spectat, & D
Cum pateris sapiens, emendatusque vo-
cari: omne tribunal,
Quandocumque deos vel porco, vel boue
placat:
Iane pater, clarè: clarè cum dixit Apollo:
Labra mouet metuens audiri: pulchra
Lauerna
Da mihi fallere: da iustum, sanctumque
videri:
Noctem peccatis, & fraudibus obijce nu-
bem.
Quì melior seruo, qui liberior sit auarus,
In triuijs fixum cum se demittit ob assem,
Non video. nam, qui cupiet, metuet quo-
que: porrò,
Qui metuens uiuet, liber mihi non erit E
umquam.
Perdidi arma: locum virtutis deseruit, qui
Sèper in augenda festinat, & obruitur re.
Vedere cum possis captiuum, occidere noli.
Seruiet utiliter sine pascat durus, aretq;:
Nauiget: ac medijs hiemet mercator in
undis:
Annona profit: portet frumeta, penusq;
Vir bonus & sapiens audebit dicere, Pen-
theu
Rector Thebarum, quid me perferre, patiq;
Indignum coges? adimam bona. nempe pe-
cus, rem,
Lectos, argentum. tollas licet in manicis, & F
Compedibus seruo te sub custode tenebo.
Ipse deus, simulatq; volam, me soluet, opi-
nor.
Hoc sentit, moriar. mors ultima linea re-
rum est.*
- OPULENTET] ditet, locupletet. opulenti
(inquit Festus) dicuntur rebus terrestribus co-
piosi.
AN AMICTA VITIBVS VLMO.] quam vi-
tium maritam nominat Catull. vide annot. ad illa
verba, Atlas maritat populos, Od. 2. epod.
CONTINVI MONTES, NISI DIS-
SO C.] continui sunt montes, coniuncti & con-
tinentes, nisi quòd vallis est interiecta, qua sepa-
rantur. sed quid opus fuit hac exceptione, cum
sine valle mons ne intelligi quidem possit? con-
tinui*
- Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, aufe-
ret: ut si
Detulerit fasceis indigno, detrahet idem:
Pone: meum est, inquit: pono: tristisque
recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum:
Contendat laqueo collum pressisse paternum:
Mordeat opprobrijs falsis, mutemque co-
lores?
B Falsus honor iuuat, & mendax infamia
terret
Quem, nisi mendosum, & mendacem?
vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges, iuraque
seruat:
Quo multa, magnaq; secantur iudice lites:
Quo responsore, & quo causa teste te-
nentur.
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia
tota
Introrsum turpè, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Seruus: habes pretium: loris non vreris, aio.
C Non hominem occidi non pasces in cruce
coruos.
Sum bonus, & frugi renuit, negat atque
Sabellus.
Cautus enim metuit foueam lupus: acci-
pitèrque
Suspectos laqueos: & opertum miluius
hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit spes fallendi: miscebis sacra profanis:
Nam de mille fabæ modijs, cum surripis
unum: (men: esto.
Est damnum leuius mihi, non facinus ta-*

A tinui quidem hi montes sua quisque valle alius ab alio distinguebantur, sed erat hæc vallis, in qua situs erat fundus Horatianus, ceteris maior, explicatior, longior, ac latior, per quam montes illi alioqui continui, disparabantur.

SED UT VENIENS, &c.] sed ita est hæc vallis opaca, ut eam sol & exortiens aspiciat, & occidens vaporet. dextrum igitur fundi latus spectabat solem orientem: sinistrum, occidentem.

CURRUM FUGIENTE] de cursu solis, vide que notavi supra ad Od. 6. lib. 3. ibi, *abeunte currum.* significat autem per currum solis fugientem, solem occidentem.

VAPORET] tepesciat, calefaciat. vapor enim calorem significat, ut Lucr. lib. 1. *Dissiliuntq; ferro feruentia saxa vapore.* ibid. *Æstifer ignis vit lumen iacit, atque vaporem.* & lib. 2. *At vapor is, que sol mittit, lumenque serenum, Non per inane meat vacuum.* & lib. 5. *Multa videmus enim caelestibus incita flammis fulgere, cum cali donavit plaga vapores.* Idem Lucretius vaporandi verbum, facit absolutum. lib. 6. *Invidia quoniam, cum fulmine, summa vaporant Plerumque, & qua sunt alijs magis edita cumque.* vide ann. ad 3. epod.

B **TEMPERIEM LAUDES]** cali & loci temperiem merito laudaueris.

QUID, SI RUBICUNDA BENIGNE, &c.] sententia huius loci hæc est, quid dicas, si & frutices corna ferant, & quercus, ceteraque id genus arbores, partim glandem affatim pecori suppeditent, partim umbram domino præbeant? tum profecto dicere possis, fundum meum amœnitate, & fertilitate cum Tarento comparari posse, atque adeo Tarentum ipsum in fundum meum translatum esse. in duobus cod. Vatic. & Iannoct. Faern. Torn. scriptum est, *Quod si, &c.* sine interrogationis nota.

BENIGNE] largè, copiosè, ut alibi diximus.

MULTA FRUGE] glande. sed cur glandem frugem appellavit, cum glans, & fruges quodam modo videantur inter se opponi? sic enim M. Tullius in perf. oratore, *Que est autem in hominibus tanta peruersitas, ut inuentis frugibus glande vescantur?* Idem acc. lib. 4. *nã & natas esse has in locis deas, & fruges in ea terra primùm repertas arbitratur.* adde proverb. *ἀνὴρ ἔρως,* id est, satis quercus.

C **TARENTVM]** urbem & amœnam, & admodum pacatam: quam sæpe laudat Horat. ut Od. 6. lib. 2. *Dulce pellitis ouibus Galei Flumen, & regnata petam Laconi Rura Phalantho.* & epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *mibi iam non regia Roma, Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.*

FONS ETIAM RIVO DARE NOMEN IDONEVS] fons tam salubris, purus, gelidus, & vber, ut dignus sit, cuius riuus ab eo nominetur. Digentiam significat, de quo 18. epist. ad Lollium 2.

THRACAM] Ἐπιχλω, ut supra ad Iul. Florum, *Thracane vos, Ebrisque nivali compede vinetus, &c.*

SEPTEMBRIB. HORIS] illo anni tempore: ut epistola de arte poet. *sub verni temporis horã.* septembre tempus autem dixit, ut fundi sui amœ-

nitatem, & salubritatem demonstret ac declaret, qui tempore anni maximè insalubri, Horatiũ saluum & rectè valentem præster amicis.

QUOD AVDIS] quod diceris, ut supra, *rexque, patèrque Audisti coram,* epist. ad Mæcen. 2.

SED VEREOR, NE CVI DE TE, &c.] id est, vereor ne te aliorũ sermone de te, magis, quam tua conscientia metiaris, ita ut si illi te virum bonum, aut beatum prædicent, tu illis credas, etiam si aliter esse scias: sin contrà te improbum, & miserum dicant, eorum verbis commouearis. huic loco similis est locus ille Aristotel. lib. 1. de morib. ad Nicom. *ἐν δ' εὐχαισὶ τὴν τιμὴν διακρίνει ἢ αὐτὸς ἢ ἑτέρους ἀγαθὸς εἶναι,* quem sic vertimus, *Præterea verò eo videntur honorem persequi, ut seipos bonos esse credant.* Atque hanc Aristotelis sententiam suo loco explanauimus. sic M. Tull. de Finib. lib. 2. in Epicureos, *Ita quod certissimum est, pro vera, certaque iustitia simulationem nobis iustitie traditis, præcipitisq; quodammodo, ut nostram stabilem conscientiam contemnamus, aliorum errantem opinionem accipemur.* Præclara igitur laus illa Amphiarai apud Æschyl. *Ὁὐ τὸν δοκεῖν ἀριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει, Βαθειῶν αὐτάκα διὰ φρονος καρπύμανος Ἀφ' ἧς τὰ κέδνα βλασταίνε βουλευμάτων.* id est, Non enim videri vir optimus, sed esse vult, ex profunda mentis gleba fructus percipiens: Ex qua considerata pullulant consilia.

ALIVM SAPIENTE, &c.] id est alium à sapiente: insipientem, sapienti dissimilem, ut epist. 1. lib. 2. *Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem Pingeret, aut alius Lysippo duceret era, &c.* vide quæ notata sunt ad illum locum sat. 3. lib. 2. *Qui species alias veris, &c.* Qui autem dicunt hic esse *εὐαμα γῆν,* & beatum positum pro beatiorum desipiunt.

SVB TEMPVS] paullo ante tempus, vel circiter tempus.

PVDOR MALVS] pudor vitiosus: *δυσωρία* Græci vocant: de quo scribit Plutarchus libellum utilissimum. sat. 3. lib. 2. *pudor (inquit) te malus urget, Insanos qui inter vereare insanus haberi.* ob hunc vitiosum pudorem, dij immortales, quàm multa peccamus? quàm multa virtutis officia prætermittimus, dum populi sermonem reformidamus, si ab eo vita, factisque dissentiamus? de quo venustissimè, ut omnia, scripsit Io. Casa Florentinus, antistes ecclesiæ Beneuētanae, vir cum primis eruditus: qui non ita dudum Romæ est mortuus, his verbis, *Debueram dudum crinem secuisse decorum: Hoc est, argentũ, comites, & stragula, cenas, Lususq; & musas missas fecisse loquacis, Inrepidus nuper corrupta mentis, & acer Corrector. sed enim prauus populi pudor obstat. Hinc propter pauidi phaleris amicumur ineptis. Nec sicci madidam audemus veriti beneputum Conuinã vulgus, collo demisse coronã, &c.*

BELLA TIBI PVGNATA] id est, bella abs te gesta, seu prælia commissa. pugnare pugnam etiam M. Tull. dixit, ut annotauimus supr. ad Od. 6. lib. 2. ibi, *& regnata petam Laconi Rura Phalantho.*

VACVAS] inaneis, stultas, assentationi patentes, ut supra Od. 18. lib. 1. *vacuum verticem dixit.*

TENE MAGIS SALVVM, &c.] hæc oratio

A neque ad Quintiū aptè cōuenit, neque omnino ad quemquam alium, quā ad Augustum. estque verisimile verum esse alicuius poetæ illius temporis, Augusto assentantis. Si quis igitur (inquit) tecum ita loquatur, Vtrūm tu cupidior sis populi salutis, an tuæ populus, dubium est, atque incertum: faxitque Deus, ne huius rei periculum fiat, id est, vt quā diutissimè viuas, ne te mortuo, ex desiderio tui, populi que maiore intelligatur quā sis carus populo: si quis igitur huiusmodi orationem tecum habeat, facillè intelligere possis, talis laudes ad te non quadrare, sed ad Augustum: itaque continuo eas respueis.

SERVET IN AMBIGVO] ita legendum, non *Servat*, vt habent quidam libri corrupti. est enim benè precantis oratio.

AVG. LAVD. AGNOSC. POSS.] hæc sunt legenda enuntiando, & sine interrogationis nota.

B CVM PATERIS SAPIENS, &c.] Latinorum more dixisset, cum pateris te sapientē, emendatūque vocari. nunc autem Græcorum exemplo locutus est, vt annot. sup. Od. 2. libr. 1. *patiens vocari Caesaris vltor.*

RESP. NE TVO, DIC SOD. NOM.] cum te aliquis sapientem, atque ab omni vitio integrum appellat, tibine hæc nomina conuenire existimas? itane respondes, quasi nominatim sis appellatus?

NEMPE VIR BONVS, &c.] respondet ipse Horatius per concessionem quandam. nempe, ne mo est, qui non delectetur viri boni, & sapientis appellatione: sed, cum hæc appellatio, atque laudatio pendeat ab arbitrio, & libidine populi: atque idem possit cras eam adimere, qui hodie dedit: non est, cur ea tantopere delectemur. ostendit, famam popularem, incertissimum & leuissimum quiddam esse, neque viri boni existimationem ex opinione vulgi, sed ex virtute, & recta cōscientia pendere.

C VT SI DETVLERIT F.] vt si populus Rodetulerit consulatum indigno, idem adimet. honor enim (vt scribit Aristot. libr. 1. de moribus ad Nicom.) videtur in iis esse, qui honorem deferunt, non in eo, qui honorem consequitur, id est, in illorum potestate situs esse, non in huius. *δοκεῖ τὸν ἐν τοῖς πρῶτοι μᾶλλον εἶναι, ἢ ἐν τοῖς ὑπομένειν ἢ πρῶτον.*

FASCEIS] honorem, puta praturam, vel consulatum, &c. sic Virg. Georg. 2. *Illum non populi fasces, non purpura regum Flexit.* sic idem Horatius Oda 2. libr. 3. *secureis pro honoribus populi vsurpauit, ibi, Nec sumit, aut ponit secureis Arbitrio popularis aure.* & ab eodem Od. 16. libr. 2. *consularis lictor* pro consulatu ponitur: quamquam ibi venustè, & luculentè dixit, lictorem consularem non summouere tumultus mentis & curas, quia lictoris quidem erat turbam summouere: sed non habebat potestatem tamen summouendarum curarum, & ægritudinum animi, ceterarūque animi perturbationum, vt ad illum locum admonuimus. & sat. 6. libr. 1. *onustos, [al. honestos] Fascibus, & sellis nolim mihi sumere.*

PONE] depone magistratum, (inquit popu-

D lus, qui eum mandauit.) quod idem dicere non potest virtuti, aut viro virtute prædito, quia *Virtus repulsa nescia sordide in Contaminatis fulget honoribus. Nec sumit, aut ponit secureis Arbitrio popularis aure.*

IDEM SI CLAMET, &c.] significat, neque nostram bonam existimationem ex oratione, aut iudicio vulgi pendere, neque eam pertimescendam esse infamiam, quæ ex leuitate, aut malevolentia populi, non ex culpa nostra nata sit. Quemadmodum igitur (inquit) si quis me virum fortem, sapientem, iustum, temperantem esse dicat: si ab his virtutibus longè absum, non debeam falsam illam de me prædicationem, falsūque testimoniū agnoscere, neque probare: sic si quis me furē, paricidam, impudicum esse criminetur, causa non sit, quare hoc maledictio commouear.

PUDICVM] pudicus est qui alienā libidinem non est perpeffus, qui muliebria non est passus. impudicus contrā, qui alienæ libidini obtemperauit, & gratificatus est, siue mas sit, siue femina. notum est maledictum illud in nescio quem, *auerfus, & aduersus impudicus es.* quo arguebatur ille, *τὸ ἀφώκτω, καὶ τὸ ἐπιματι:* id est, & parte postica, & ea, quæ totius corporis sanctissima est, alterius libidinem pertulisse. esse autem hanc pudici & impudici apud Latinos scriptores significationem, testimonio mihi erunt Plaut. Catull. M. Tull. Plautus in Amphitr. *ego tibi istam hodie, sceleste, comprimam linguam.* A. *haud potes. benè, pudiceque custoditur.* inest autem ambiguum in illis verbis, *comprimam linguam*, vt comprimere linguam alterius, sit vel eius loquacitatem comprimere, vel in os eius meiere. Idem Trinummo, *nam pudicum neminem esse oportet, qui ab terra, ad celum peruenerit.* Idem Captiuus, *Nam is mecum a puero puer benè, pudicèque educatus est vsque ad adolescentiam.* Catull. ad Aurelium. *veniam peto pudentem, Vt si quicquam animo tuo cupisti, Quod castum expeteres, & intelligillum, Conserues puerum mihi pudicè.* ad eundem. *Quare desine, dum licet pudico, Ne finem facias, sed irrumatus.* in Cæsarem, *Quis hoc potest videre, quis potest pati, Nisi impudicus, & vorax, & aleo?* Ibid. *Cinade Romule, hæc videbis, & feres? Es impudicus, & vorax, & aleo.* Ibid. *Aut facere ingenue est, aut non promissè, pudica, Ausilena, fuit.* M. Tull. pro C. Rabirio, *Nam quid ego ad id longam orationem comparem, quod est in eadem multa irrogatione perscriptum, hunc nec sua, nec aliena pudicitie pepercisse?* Idem pro Milone, *Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu C. Marij, propinquus eius imperatoris, interfectus ab eo est, cui vim afferebat.* Idè pro Cælio, *parcat inuentus pudicitie sua, non spoliat alienam.* Horat. lat. 5. libr. 1. *quid multa? pudicum, Qui primus virtutis honos, seruauit ab omni Non solum factò, verum opprobrio quoque turpi.* Mart. lib. 10. *Nec tristis torus, attamen pudicus.* & in Priapeijs, *Prædictum tibi, ne negare possis: Si fur veneris, impudicus ibis.*

CONTENDAT LAQVEO COLL. PR. P.] si contendat id est, si obfirmatè, & pertinaciter dicat, me patrem strangulasse, &c. sic ferè sup. Od. 3. epod. *Parentis olim si quis impia manu Senile guttur*

A tur Fregerit. gulam digitis oblidere dixit M. Tull. in oratione pro Scauro: quæ non exstat.

MORDEAR OPPROBRIIS FALSIS?] mordearne his falsis criminationibus, & maledictis? proinde quasi dicat, non mordeat. morderi maledicto est offendi, commoueri, pungi. sic Terent. loquitur in Eunuch. Tu par pari referto, quod eam mordeat. Idem Adelph. Principio si id te mordet summi filij que faciunt, &c. & M. Tul. ad Att. lib. xi.

Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, si quas sint in tuis literis, que me mordeant, ego vero in optimam. Idem lib. 4. quæst. Tusc. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui & ignominiam, & infamiam ferunt sine dolore. morderi est melius conscientia. Graeci dicunt δεινέωμαι, quod tantandem valet. Xenoph. Oeconomico, καὶ μὴ δὲ ἐπὶ τὸ ἰσομαχος, καὶ διηγεῖται γὰρ αὐτῶν οἷδα, & ἐρυθρίασασιν σπὸς δεα, εἴπῃ τῶν εἰσνεχθέντων ἀιτήσαντος ἐμὸς, ἕκ ἐξ ἡμῶν δὲ δῶνα. Mehercule (inquit Ischomachus) & memini eam valde morderi, & erubescere, si quid eorū, quæ domum illata erāt, cum ego poscerē, non posset mihi dare. Aristoph.

B in Nubibus, Αλλ' ὁ δυνάμει δειλὸς εὐδεν δεικνόμενος ὑπὸ δ' ἀεινός. id est, At non possum infelix dormire à somno morfus. dicunt & κνίξωμαι, ut Theocritus ὁ δὲ πόρος, εἰδ. ε. Κῆ γὰρ μὲν κνίξωμαι, Μόρσων, πνῆ, καὶ σὺ δὲ λεισεῖς. Atque ego quidem, ὁ Morfo, aliquem pungo, seu vellico. Eodem pertinet verbum κερδομεῖν, quod est falsè dicto aliquem pungere, aut morderi, aut carpere: ad verbum autem, cor aut animum scindere. vsitatum est Latinis & verbum pungendi ferè pro eodem illo, de quo agimus, morderi: ut Cic. ad Treb. lib. 7. moleste ferebam antea te iuictum istic esse: pungi merursum, quod scribis te esse istic libenter. Idem ad Cæl. lib. 2. extrema pagella pupugit me ino chirographo.

MVTEMQVE COLORES?] expallescam? minime scilicet.

FALSVS HONOR IUVAT, &c.] quemadmodum, qui falso honore delectatur, leuis est, vanus, & mendax: ita & qui falsa infamia commouetur, & exterritur. Plutarchus in proœmio Agidis & Cleomenis eleganter, & grauitè ostendit infamiam metum Tib. & C. Græchos summo loco natos, & optimè educatos, & rectissimo sibi sine proposito, ad remp. administrandam ingressos, perculisse ac perdidisse. Γράχχος ἀπώλεσεν ἀδοξίας φόβος, inquit ille. Sed non celabo lectorem, me in nonnullis libris manuscriptis reperisse scriptum, Quem nisi mendosum & medicandum? quam scripturam probat Simeo Bosius, & interpretatur medicandum, insanū, & medicamentis egentem.

C VIR BONVS EST QVIS?] quis est vir bonus opinione vulgi? nam versus duo, qui subsequuntur, Sed videt hunc omnis, &c. declarant, hunc talem non esse reuera virum bonum.

CONSULTA PATRYM] senatus consulta. nam senatores patres appellabantur.

SECANTVR] transiguntur, dirimuntur, deciduntur. sic idem sat. x. lib. 1. ridiculum acri Fortius, & melius magnas plerumque secat res.

QVO RESP. ET Q. C. T. TEN.] i. quo iurisconsulto consiliū dante, & quo teste, causæ obtinentur.

SED VID. HVNC OMNIS, &c.] significat, D multos haberi viros bonos, castos, integros, incorruptos, religiosos, qui si explorentur, penitusque inspiciantur, ac spectentur, reperiantur improbi, corrupti, scelerati, periuri, perfidi.

INTRORS. TVRP. SPEC.] sic disputat Glauco apud Platon. lib. 2. de rep. atque ita colligit, Quandoquidem existimatio, & opinio vim affert veritati, & penes eam est vite beate principatus, omnino studium nostrum eo conferendum est, ut viri boni, & iusti videamur: vestibula, & umbracula quedam, & species, & adumbrata virtutis descriptio, nobis est comparanda, & circumdanda. vulpes autem Archilochi varia, atque astuta. post illa involucra, & pone illius generis umbracula, attrahenda. verba Platonis sunt hæc, ἕκαστῶν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, αἷς πολλοὶ μοι οἱ σοφοί, καὶ ἀληθεῖαι βιάται, καὶ κλέρον ὄντι ἐν δαιμονίας, ὅτι τὸ ποτὸν δὲ ἀρετῆς οὐκ ἔστι. πρὸς οὗτοι μὲν καὶ γῆμα κίχλω πρὸς ἐμῶν, σμαζαφίαν ἀρετῆς ἀειχραπῆον, πῶν δὲ τὸ σφωπῆτε Ἀρχιλόχῳ ἀλώπικα ἐλατῆρον ἐξ ὀπιθεῖν καρδαλέαν, & πικίλιον.

E NEC FVRT. FECI, NEC FVGI] ostendit magnam partem hominum sese à maleficio, ac peccato abstinere metu legum, & pœnæ. boni autem viri appellationem ei soli conuenire, qui sua sponte, & virtutis studio, non metu coactus, rectè faciat. idque declarat similitudine seruorum, qui plerumque in officio continentur verberibus, & plagis.

VRETERIS] cæderis. vrit enim verberum dolor. sic sup. Od. 4. epod. Ibericis perustis funibus latus. & sat. 7. lib. 2. Quid refert vri virgis, ferroque nocari Auctoratus eas?

NON PASCES IN CRUCE] non tollèris in crucem, aliòve supplicio afficeris:

SVM BON. ET FR.] quia hominem nō occidi: aut quia non sum furatus.

REN. NEG. ATQVE SABELL.] ego Horatius Sabellus renuo ac nego, te idè bonum esse dicendum, quod hominem non occideris, aut furatus non sis. nam pœnæ metu abstinuisti à maleficio, non amore recti. Sabellus autem idem valet, quod Venusinus: quia pulsus Sabellis, in loca vacua coloni Venusini deducti sunt à Romanis. sat. 1. lib. 2. Nam Venusinus arat sinem sub vtrumque colonus, Missus ad hoc, pulsus, vetus est vi fama Sabellis, &c.

F METVIT] vitat, φιλῶται, annotat. ad Od. 2. lib. 2.

OPERTVM] occultum, ut sup. epist. 7. ad Mæcen. 2. hic ubi saepe Occulium visus decurrere piscis ad hamum,

ODERVNT PECC. BONI VIRT.] boni à peccando abstinere sua sponte, propterea quod in animum induxerunt, virtutem vitio præstare, siue ita sint comparati natura, siue hoc à recta institutione sint consecuti, siue ex viroque. Atque hi parent legibus sua voluntate, non metu pœnæ. quin nec legibus eis opus est, ut rectè faciant, cum sine legibus, & suapte natura iustè, & temperanter viuant, iniustitiam autem & intemperantiam fugiant.

TV NIHIL ADMITTES IN TE] tu autem à peccato te abstinebis, metu pœnæ. non igitur

A tur reuera bonus es. ita si speres fore clam, ad ingenium redibis, vt ait Terentius. Atqui qui pœnæ metu à furando, & similibus, se continet, nõ quod rem ipsam oderit, & condemnet, nihilo minus fur est, quàm qui furatur, inquit Dion Chrysostomus, nisi forte eum, qui interdium quidem non furatur, sed noctis praesidio fretus, furari non dicemus interdium, sed iustum esse. Verba Dionis sunt hæc oratione *ὡς ἀρετῆς*, id est de virtute: *καὶ τοὶ ἕδὲν ἦσαν ὁ φόβος καὶ ἀσπίδος τὸ κλέπειν ἀπέχεσθαι δοκῶν, ἀλλὰ μὴ μισῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ καταγινώσκων, κλέπτης τῶν ὑφαρμυμένων ὄντιν: εἰ μὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἕ κλέπτοντα, ἀλλὰ νυκτὸς γενομένου, κλέπειν ἕ φήσομεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ δειχθῶν εἶναι.*

B SIT SPES FALLENDI] si sit spes occultandi facinoris: si speres fore clam maleficium, aut peccatum tuum: si speres fore vt lateas, &c. *falle-re* hoc loco valet *καθίστασθαι*. i. latere, vt annotauimus ad Oden 10. lib. 1. Plato libr. secundo de rep. similia quædam de vulgari hominum iustitia disputat, ostendens, eam parùm admodum ab iniustitia discrepare, his verbis, *ὡς δὲ καὶ οἱ ὄντιν δέοντες τὸ δίκαιον, ἀδυναμία τὸ ἀδικεῖν, ἀκόντες αὐτὸ ὄντιν δέουσι, μάλιστα ἀν ἀιδουμένην, εἰ ποῖόνδε ποιῶμεν, τῇ διανοίᾳ δόντες ἐξοικῶν ἐκατέρω πειεῖν ὁ, πᾶν βούληται, τὰ πᾶ δίκαιον, καὶ τὰ ἀδίκον, εἴτ' ἐπακολούθησιν θεόμενοι ποῖ ἢ ὄντιν δέουσι, περὶ ἄξεν. ἐπ' αὐτοφώρῳ οὐδ' ἀβουόμεν ἀν τὸν δίκαιον τὰ ἀδίκον εἰς ταυτὸν ἰόντα διὰ τὴν πλεονεξίαν, καὶ πᾶσα φύσις διώκειν πέφυκεν, ὡς ἀγαθόν, νόμον δὲ καὶ βίαν ὁδοῦ γέται ὄντι τὸ ἴσον πειεῖν* id est, eos autem, qui iniustitiam colere se profitentur, propterea, quod iniuriam facere non possint, inuitos eam colere, facile intelligere possimus, si tale quiddam faciamus, primum vt cogitatione nostra vtrius, tum iusto, tum iniusto quidlibet agendi potestate permittamus: deinde eos sequamur, spectantes quoniam vtrumque cupiditas impellat. Manifestò igitur reprehendamus, iustum eodem, quo iniustum ire, propter immoderatas, & præcipuas opes, quas omnis natura, tanquam bonum, persequi solet: sed lege, & vi ad æqualitatis, seu ad æquitatis cultum, studiumque reuocatur. hæcenus Plato. eodem loco deinceps affert fabulam illam Gygis omnibus notissimam, quam & M. Tul. posuit in tertio libro de Officijs: cuius quidem exempli hæc vis est, vt ostendat, diuitiarum, potentie, dominationis, libidinis causa, nihil iniuste esse faciendum, etiam si Diis, hominibusque semper ignotum sit futurum. Idem M. Tull. lib. 1. de legibus, *Quòd si pœna*, (inquit) *si metus supplicij, non ipsa turpitudine deterret ab iniuriosa, facinorosaque vita, nemo est iniustus: & incauti potius habendi sunt, quàm improbi. Tum autem, qui non ipso honesto mouemur, vt boni viri simus, sed utilitate aliqua, atque fructu, callidi sumus, non boni. Nã quid faciet is homo in tenebris, qui nihil timet, nisi testem, vel iudicem? quid in deserto loco, nactus, quem multo auro spoliare possit, imbecillum, atque solum? ad eandem sententiam pertinent, quæ scribit lib. 2. de Finibus, his verbis, *Iam si modestia, si pudicitia, si vno verbo, temperantia, pœnæ, aut infamie metu coërcebuntur, non sanctitate sua se tuebuntur: quod adulterium, quod stuprum non se proripiet, ac proiciet aut occultatione proposita, aut impunitate, ac licentia?**

C MISCEBIS SACRA PROFANIS] id est,

D sacra, & profana libidine, & cupiditate tua ex æquabis: sacrorum, & profanorum dilectum, atque difcrimen vtilitate tolles.

EST DAMN. LEVIVS: SED NON FACIN. TAM. ESTO:] sic reperi huc versum productum ab antiquo, & nobili scriptore, Accursio Florent. Et verò consuetudo Latini sermonis postulat, vt ita loquamur, *lene damnum, lene facinus*, non *lene*.

ESTO] concessio est, vt sat. 1. lib. 2. *esto, si quis mala.* & sat. 2. lib. 2. *hac magis illa, Imparibus formis deceptum te patet: esto.* Vnde datum sentis, &c. & sat. 3. eiusdem. *Integer est mentis Damascippi creditor? esto.* sat. 6. lib. 1. *Namque esto: populus Lenino mallet honorem, Quàm Decio mandare nouo.* epist. 1. lib. 1. *verum Esto alijs alios rebus, studiisque teneri.* & ep. proxima, infra, *Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto.* sic M. Tull. Diuinat. in Verr. *Esto: ipse nihil est, nihil potest. at venit paratus cum subscriptoribus exercitatis, & disertis.* Idem Verr. 4. *Verum esto: alio loco de aratorum animo, & iniurijs videro:* Verr. 5. *Verum esto: reperietur aliquis fortis, & experiens arator,* Idem de finib. 2. *Esto: fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas vtilitates.* Lucret. lib. 2. *Sed tamen esto iam posse hac aeterna manere.* sic & Plato cum multis in locis, tum in Sophista: & ceteri Græci, &c. vtuntur & voce *εἶεν*, pro eodem, Eurip. Medea, *εἶεν καὶ δι' τὴν αἰσὶν ἴσμεν δὲ ἕστα πόλις?*

E VIR BONVS] opinione vulgi. DEOS VEL PORCO] vt Tellurem, epist. ad Aug. *Tellurem porco, Siluanum lacte piabant* & Genium, vt Od. 17. lib. 3. in extr. *cras Genium mero Curabis, & porco bimestri, &c.*

F IANE PATER, CLARE: CLARE, &c.] posteaquam (inquit Horatius) hæc pronuntiauit clarè, *o Iane pater*, vel si Apollinem preceatur, *o Apollo*, reliqua, quæ petit à Dijs, summissa voce, & lingua compressa, persequitur, ne à quoquam exaudiatur, sic infra sat. 6. *Matutine pater, seu Iane libentius audis.* Sed cur Ianum, patrem appellat? fortasse propter eius antiquissima, & maxima in populum Ro. beneficia, vt à quo Itali feritate posita, humanitatem & mansuetudinem acceperunt. Idem primus coronas, quas in vino adhibebant, rateis, & nauigia, & nummos æreos inuenit, vt testatur Athen. libr. vltimo, his verbis, *Ιανὸς ὁ παρ' ἡμῶν θεὸς, ὃν πατέρα προσαγορεύομεν, ὡς ὅτις εὐρε σέφανον, &c.* paucis post. *Ιανὸν δὲ λόγος ἔχει δι' ὡς ὅτι σὺ πον. ἀπὸ τ' ἕτε καὶ τὸν Ιανὸν ποταμόν, καὶ τὸ ὄρος Ιανὸν ὀνομάζεσθαι κατὰ κλισίας αὐτῶν ὄντι τῶ ὄρους: ὡς ὅτιν δὲ καὶ σέφανον εὐρεῖν καὶ χεῖρας, καὶ πλοῖα καὶ νόμισμα χαλκοῦ ὡς ὅτιν χαρῆσαι. διὸ καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα πολλὰς πόλεις, καὶ κατὰ τὴν ἰταλίαν, καὶ σικελίαν ὄντι τῶ νομίσματος ἐγγράφειν ὡς ὅτιν δικέφαλον, καὶ ἐκ θατέρου μέρους ἡ χεῖραν, ἡ σέφανον, ἡ πλοῖον. i. Ianus, qui apud nos deus est, quem patrem appellamus, primus coronam reperit, &c. Ianum autem dicunt duas facies habuisse, vnam post, alteram antè. ex hoc & Ianum fluuium, & montem Ianum nominari, quòd is in eo monte habitavit. Primum autem etiam coronam reperisse, & rateis, & nauigia, & nummum æreum sculpsisse. Quapropter multas & Græcia ciuitates, & Italia*

A Italia, & Sicilia in nummo faciem incidere bicipitem, aut bifrontem, & in eius altera parte aut ratem, aut coronam, aut nauigium.

LABRAMOVETMET. AVD.] labra mouet tantum: vocem autem non attollit, nolens audiri. hunc locum amulatus est Perſius ſatyr. 2. Haud cuius promptum eſt, murmurque, humileisque ſuſſurros Tollere de templis, & aperto viuere voto. volebant autem Pythagorei, clara voce dijs immortalibus ſupplicari: eiusque rei rationem afferens Clemens Alexandr. ſprou. d. non quod (inquit) exiſtimarent, eos a Deo non exaudiri, qui ſummiſſe loquerentur, ſed quod preces, iuſtas eſſe volebant: quales certe neminem pudeat multis audientibus, & conſciis nuncupare. Clementis verba ſunt hæc, πίνυν οι Πυθαγόρειοι βυλόμενοι μετὰ φωτὸς εὐχεσθαι κελεύουσιν? ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι τὸ θεῖον ὄντο μὴ δυνάσθαι τῶν ἡσυχῆ φθεγγομένων ἐπαίνειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβόλοντο εἶναι τὰς εὐχάς, ἃς ἕκαστος αἰδεσθεὶς ποιεῖται πολλῶν σπειδῶτων. hæc notaui P. Victorius Flor. Var. lect. lib. Quibus adde illa Platonis ex Alcibiade ſecundo,

B gratiorem eſſe deo εὐφημίαν, id eſt, bona dicta, ſeu bona verba, hoc eſt, vt Plato interpretatur, iuſtas & ritè nuncupatas preces, quàm omnes omnium Græcorum victimas cum blaſphemia, id eſt, maledicentia coniunctas. Vtinam nos Chriſtiani hæc audiremus, & aliquando intelligeremus, bona verba, id eſt, preces ritè conceptas, quales ſunt ea, quæ ex ſacris litteris ſunt, quæque intellectæ & pura mente elatæ ſunt, deo gratas eſſe, non blaſphemiam, id eſt, preces arbitrato noſtro, & ex libidine noſtra compositas, iniuſtas ſcilicet, & planè impias, & quod ridiculum eſt, plerumque neque ab ijs, qui eas lingua nuncupant, neque ab ijs, qui audiunt, intellectas.

LAVERNA] hanc furum, & eorū, qui ſua conſilia, factaque occultari volunt, deam eſſe dicunt. a qua lauerniones, fures, antiqui dixerunt, (inquit Feſtus) quia ſub eius tutela eſſent. & Nonius: Laverna, dea, cui fures ſupplicant.

FALLERE] id eſt, latère. da vt latère poſſim: da vt mea iniuſtè facta ſint ignota, atque occulta.

C DA IVSTVM, SANCT. Q. V.] ſic legendū videtur, & ita habent omnes noſtri libri veteres duob. exceptis, in quibus eſt da iuſto ſanctog, videri quam ſcripturam tamen etiam probo. reperitur enim ἐπὶ κοινῷ mihi: vt ſit, da mihi iuſto, &c.

QVI MELIOR, &c.] id eſt, qua re melior: quali dicat, nihilo melior. qui melior ſeruo, qui liberior, &c. habent tres cod. Vatic. & Iannoct. Faern. Torn. & quattuor alij, quos hic in Gallia cōſului, Clericanus, Nicotianus, Ruſſardini duo, vt nō dubitem, quin ita legendum ſit, non Quo.

NAM, QVI CVP. MET. QVOQVE] eiufdem enim eſt ingenij cupere, quod nō habeas, bonum, & metuere, quod habere nolis, malum.

LOCVM VIRT. DESER.] ἐλιπε τὴν τάξιν, locum non tenuit. eſt autem tranſlatio ducta à re militari. Sic Demoſth. in orat. περὶ τῶν ἀνδρῶν, tranſlatè dixit, ſe ſolum duris reipub. temporibus beneuolentia erga populum Ath. ordinem non deſeruiſſe, μόνος τῶν πολιτευομένων τὴν ἠ' εὐνοίας τάξιν ὅν τοῖς δεινοῖς ἔκλειπον. λοιποτάκτας, apellant Græci, loci, ſeu ordinis

deſertores. & λοιποτάξιν, crimen eius, qui locum non tenuit in acie, & λοιποτάκτιν, locum, ſeu ordinem ſuum relinquere, ac deſerere: quod eſt flagitioſiſſimum in re militari.

FESTINAT] ſemper ſtudet augendæ rei: occupatus eſt in amplificanda re familiari. Feſtinat qui ita properat, vt nihil agat.

ET OBRVITVR RE] & obruitur pecunia, tanquam fluctu.

VEND. CVM POSS. CAPT. &c.] hominē auarum, & nimio lucri ſtudio deditum, cum ſeruo comparat hoc modo, Quemadmodum (inquit) captiuum occidere non ſolemus, ſed ſeruamus, vt nobis vſui ſit: ſic hominem auarū, nihil à captiuo differentem, vt pote qui ſe pecuniæ tradiderit conſtringendum, neque à ſuo ſtudio abducere, neque occidere debemus, ſed ei permittere, vt paſcat, aret, nauiget, & ceteris ſeruilibus muneribus per omnem vitam fungatur. Plato quidem libr. 2. de rep. mercatores διακόνες πόλεως, id eſt, ſeruos ciuitatis appellat.

OCCIDERE NOLI] id eſt, ſerua. ſerui enim à ſeruando dicti ſunt.

SINE PASCAT] ſine vt paſcat oueis, boues, capras, &c.

DVRVS] laborioſus, laboris perferens, labori non ſuccumbens. ſuprà epiſt. 7. libr. 1. Durus, ait, Vultei nimis, attentiusque videris.

ANNONÆ PROSIT] annonam efficiat vilior, tritico, vino, ceterisque rebus aliunde ſupportandis.

PENVS QVE] hoc penus, oris dicimus, & hæc penus, uſ. M. Tull. libr. de natura deorum. 2. Penates, ſue à penu ducto nomine, (eſt enim omne, quouelſcuntur homines, penus) ſue ab eo, quod penitus inſideant.

VIR BONVS, ET SAPIENS] nunc de eo, qui reuera ſit vir bonus, & ſapiens loquitur.

AVDEBIT DICERE] nullo metu deterritus dicet.

PENTHEV, RECTOR THEB.] hæc, quæ deinceps ſequuntur, ab Euripide paulum immutata mutuatus eſt Horatius. conatus eſt autem his verſibus hic poëta viri boni, verèque ſapientis libertatem, animique magnitudinem, & conſtantiam ante oculos ponere: quibus ille virtutibus ſeptus, ac munitus, omneis res humanas vna virtute inferiores eſſe ducit: paupertatem, morbum, exſulium, vincula, cruciatum corporis, mortem denique contemnit, ſummum bonum in honeſto, & virtute locat: turpitudinē, & vitium, ſummum malum eſſe exiſtimat. verſus Euripidis ſunt hi in Bacchis, Διον. Εἴφ' ὅ, ππαθεῖν δεῖ. τί με τὸ δεινὸν ἐργάζοι; Πενθ. Πρῶτον μὲν ἀβρὸν βόσσυρον περὶ σέθεν. Διον. ἱερός ὁ πλόκαμος. περὶ θεῶ δ' αὐτὴν ἀφ' ἑρα. Πενθ. Ἐπιπτα θύρσον τὸνδε παρὰ δὸς οὐ χερσίν. Διον. Αὐτὸς μὲ ἀφαίρει. τὸν δὲ Διονύσου φορῶ. Πεν. Εἰρεταῖοι τ' ἐνδὸν σῶμα σὸν φυλάττομεν. Διον. Λύσει μὲ ὁ δειμνὸν αὐτὸς, ὅταν ἐρῶ βέλοι. qui fuerant iam antè à Mureto ad hunc locum annotati, animaduertat autem ſtudioſus vtriuſque linguæ adoleſcens, primum Euripidis verſum ſic eſſe ab Horatio redditum, quid me perferre, patiſq. Indignū coges? ſecūdo autem Euripidis verſu prætermiſſo,

A in quo minatur Pentheus Baccho, se ei comtos capillos secturum, & tertio, quo Bacchus responderet, eos Deo consecratos esse: quarto versui Græco respondere hæc Latina aliquantū à Græcis dissidentia, *adimam bona*, illa autem, quæ deinceps sequitur, *nempe pecus, rem, Lectos, argentum*, ab Horatio esse de suo addita: Græcis illis *Αὐτὸς μὲν ἀφαιρῶ*, paria propemodum esse hæc Latina, *tollas licet*, reliquam Græci versus partem à Latino poëta esse prætermisissam, sextum versum ab Horatio sic esse redditum, *in manicis, & Compedibus sauo, &c.* septimū sic, *Ipse deus simulatque volam, me soluet.*

NEMPE PECVS, REM, &c.] hæc intelligenda sunt à sapiente responderi, hoc modo, tu minaris te mihi bona ademturū, quæ bona? nempe bona fortunæ, quæ ego bona non appello. Errant autem qui putant hæc etiam esse verba Penthei, neque eos mouere debet vox, *nempe re sponsioni seruiens*, sic enim Ter. Andr. *nempe ut curentur recte hæc*, huc pertinent illa, quæ sunt parad. 1. *Nec ego umquam illum bona perdidisse dicam, si qui pecus, aut supellectilem amisert, &c.*

B IN MANICIS] manicæ, vincula, quibus manus vinciuntur. Virg. Æn. 2. *manicas, atque arcta leuari Vincla iubet Priamus*. Plaut. Capt. *Inijce huic actutum manicas mastigia.*

OPINOR, HOC SENTIT] opinor (inquit Horatius) hoc sentit vir bonus, & sapiens: hocque significat his verbis, *ipse deus me soluet*, se moriturum, Gulielmus Sirtetus paullo ante hanc secundam editionem propter singularem doctrinam ac virtutem factus ecclesiæ Ro. cardinalis dicebat sibi videri Euripidis sententiam ab Horatio non esse intellectam, nam verbis illis, *ἄσπερ μὲν ὁ θεὸς ἀνδρῶν*, id est, soluet me deus ipse, non significat Bacchus apud Euripidem (inquit ille) se moriturum, sed se vinculis & carcere liberatum iri. Sed respondere licet, Horatium tum superiores Euripidis versus, tum postremum aptissimè in rem suam vertisse, atque ad sententiam suam felicissimè accommodasse. Nam cum corpus animi sit tanquam carcer, ut plerique philosophi dixerunt, & mortuos dicamus corporis vinculis esse solutos: quemadmodum, qui carcere, & vinculis liberati sunt, rectè solutos dicimus: ita quos deus vitam cum morte commutare voluerit, cum moriendo omnibus miseriis humanis defungantur, non ineptè solui dici possunt.

C MORS VLT. LIN. RER. EST] vltimalinea, id est, *πῆξ*, finis, seu extremum, ut M. Tull. ad Toranium, *cum omnium rerū mors sit extremum*. & Demosth. *ἡ δὲ σελάρου πῆξ μὲν γὰρ ὅτιν ἀπασὶ ἀνθρώποις τὸ βίον δειράται*. & Arist. li. 3. de morib. ad Nic. hanc rationem affert, quare mors sit omnium rerum res horribilissima, quia est extremum, nihilque reliquum est mortuo, neque quod bonum, neque quod malum sit. Videtur autem in his verbis *vltima linea*, tralatio esse ducta vel à figuris mathematicis, quæ lineis terminantur, vel à pictura. Sciendum est autem veteribus illis, tum philosophis, tum plerisque aliis nihil minus, quàm philosophis, mortem non fuisse habitam in malis, immo illos ad eam, tanquam ad certissimum miseria-

rum suarum portum, confugere esse solitos, referunt libri M. Tullij hac sententia, nihil mali esse in morte: in qua si refideat sensus, immortalitas illa potius, quàm mors ducenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiat. Verum tamen Pythagoras vetabat, imperatoris, id est, dei iniussu, de vitæ præsidio decedere: & Plutarchus in libro *ὅτι εὐδαιμονία βίον ἡδέωνται* Etn. grauissimè contra eos disputat, qui in rebus aduersis mortem sibi conciscere licere putant: & Aristoteles libr. 4. de morib. ad Nicom. negat esse magnanimi in rebus aduersis sibi manus afferre, idem ait libr. 5. cum, qui se sua manu exanimet, iniuriam facere, si non sibi, certè ciuitati.

17. AD SCÆVAM.

QVAMVIS, Scaua, satis per te tibi consulis: & scis,

Quo tandem pacto deceat maioribus uti: Discere docendus adhuc, quæ censet amicus: ut si

Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid

Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.

Si te grata quies, & primâ somn^o in horâ

Delectat: si te puluis strepitusq; rotarum,

Si ledit caupona: Ferentinum ire iubebo.

Nam neque diuitibus contingunt gaudia solis:

Nec vixit malè, qui natus, moriensque fefellit.

Si prodesse tuis, paullòq; benignius ipsum

Te tractare voles: accedes siccus ad vnctum.

Si pranderet olus patienter: regibus uti

Nollet Aristippus. si sciret regibus uti:

Fastidiret olus, qui me notat. utrius horū

Verba probes, & facta, doce: vel iunior audi,

Cur sit Aristippi potior sententia. namq;

Mordacè Cynicū sic eludebat, (ut aiunt)

Scurror ego ipse mihi: populo tu. rectius

hoc, & (alat rex.

Splendidus multo est, equus ut me portet:

Officium facio. tu poscis vilia rerum,

Dante minor: quāuis fers te nullius egētē

Omnis